Бары дойдулар пролетарийдара, холбоһук!

САҺА ОЛОХ

Хаһыат 1931 сыл алтыныыы 15 ыйыттан тахсар

ССКП ЧУРАПЧЫТААҺЫ РАЙКОМУН УОННА ҮЛЭҺИТТЭР ДЕПУТАТТАРЫН ОРОЙУОННААҺЫ СОВЕТЫН ОРГАНА

№ 114 (4537) 1974 сыл, Балаҕан ыйын 21 күнэ СУБУОТА Сыната 2 харчы

Оттоһуҥҥа, ударнай ый кэмигэр

ТОҺУС ТЫҺЫЫНЧАҒА ТИРИЭРТЭРБИТ

Хатылы отделениета бу ый ортотуттар диэри 6500 центнер оттоппо. Билигин үөрэнээччилэр бараннар звеноларга сорохторо уларыйан, үлэһит илии аччаан түүр кэмэ. Ол да буоллар 120-ча отчут ходуһаҕа үлэлии сылдьар.

Павел Дмитриевич Федоров илиннэн оттуур үөн киһилээх звенота Бабаҕа кытыы алаастарын өтөхтөрүн эрсин үлэлиир. Пенсиокер Ф. Е. Попов уонна С. Г. Бривошапкин, В. Д. Соловьев буоланнар маҥна тутлах үлэһиттэр. Бу звено Куттараҕа баркэ оттоон иһэн, үрахтэрэ ууга ыллараан тэпиэн тахсыбыттара. Киниилэр билигин сүүрбэччэ оту кэбистилэр. Бу хүннүгэ да тэбыллаан үлэлии сылдьаллар.

Якутскайтан, тыа хаһаайыстыбатын техникумуттан тахсыбыт студеннар биригэдэлэрэ Туолумаҕа киирбиттэ. Бу дойду бүтүннүү уу буолан турар. Оны сөп диэбэккэ эдэр дьон таһаарыылаахтык оттуулар диэхха сөп. Киниилэри Ф. Ф. Батарин салайан оттотөр. Маннык 800 центнэри кэбиһан туруордарбыт дэйэбит.

Аммаҕа Хардьаҕаттан үөҕэр А. И. Аржаков тоҥус киһилээх звенота бу кэлин күннэргэ биэс оту туруорда. Хатылыны кырыы, кырадаһын ходуһаларыынан И. С. Захаров кэлэйэн отточчуларга барбыттара. Оттон Г. Г. Кривошапкин салайаччылаах механизатордар бурдук солуоматын хаһыаллар. Отделение хоту баһыыларыгар отуттан тахса кэбиһиллэннилэр.

Күн-дьыл эрэсгэ турара буоллар, муус тоҥуор диэри да общественнай сүөһү аһылыгын соготуоҥкалаһыны тохтоппот былаанналаахпыт. Билигин түөрт звено итиннигэ дьаһаан оттоһуну салгыы ыыталлар. Онон, бурдук солуоматын кытта аахтахха, барыта 9000 центнер оту баланнаҕэрбит диэн баҕалаахпыт. Маннык таарыччы уу отун хостоһуҥҥа, уулаах сиргэ оттоһуҥҥа иэн үлэлэр кээмэйдэриэр сөп түбэспэт намыһах тэбэбүр олохтоммутун ахтыахха, эмиэ. Онон расценканы хаттаан көрөөр рабочайдар сонко турсаллар.

Д. СОБАКИН,
бириэдэкиир.

Субуруускай патыман совхоз.

Владимирскайдааҕы тракторнай заводка

Предприятие хомуйар конвейерыттан сыл ахсын «Владимирец-Т25А1» диэн уонунан ааҕыллар тракторлар өнөһүллан тахсаллар. Бу трактор ойоруот аһын культураларын, оту хомуйуугатранспортнай үлэлэргэ анаалаах. Тракторга алердуулубут двигатель соторуталаабыта. Хаачыстыба ааҕыллыбыта.

СНИМОККА: завод хомуйар конвейерыгар.

Н. АКИМОВ фотота.
ССТА фотохроникната.

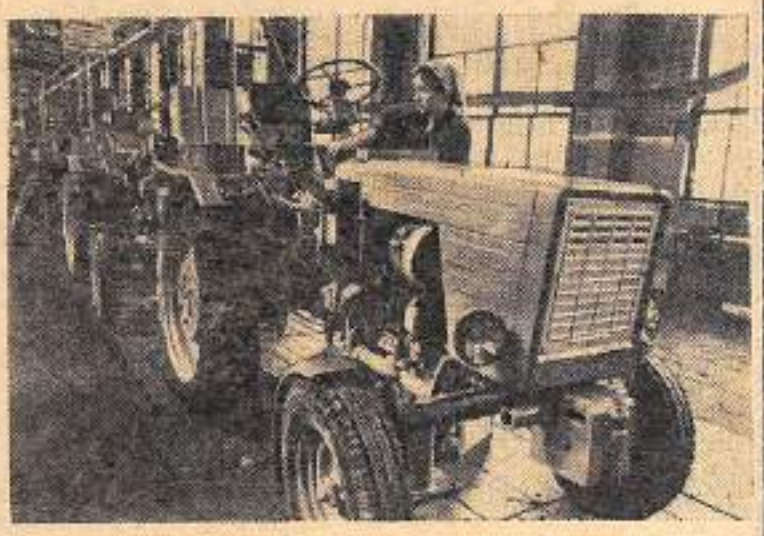

Общественнай сүөһүгэ — ичигэс, тотоойу кыстыгы

«ҮЛЭБИТ ӨССӨ ЭЛБЭЭТЭ»

Субуруускай патыман совхоз ыныах сүөһүтүн иҥэтиэн нитиигэ киллэрэргэ турунна. Онон хас биирдэ отделение общественнай сүөһүну коҥуоҕыстыгар байэтэ туспа хаймыталаах буолуоҕа. Биһиги корреспонденныт Кытаанах отделениетын управлениэлэрэ төб. П. П. Сивробинтан бу дьаһалы ылбахха киллэриигэ туох үлэ-хамнас барыны түйуман көрөөтүгэр пордостоо. Онуоха кими маннык этэр:

— Цэтийин суолунан ыныах сүөһү нитиитин салгыы сайыннарыы киниттэн ылыллар бородуукуоҥаланы лаппа үрдэтиигэ хамсаһыны таһаарыахтаах наука этэриэн да, практикаҕа да дакаастаммыт суол. Онон биһиги специалистэрбит аҕаан-суоттаан көрүүлэрэ оруннаах буоларыгар эрэнэбит.

Былыргы кыстыкка 1805 сүөһүнү нитиэхтээхпит. Ол иһигэр 769 ыныах уонна тыһы сүөһү — 120-тэн тахса тиэнэ итиэннэ 110-ча тыһааас. Итиэ ыччат оттуу сыл таһааран, улаатыннаран, аны саас 900 ыанар ынаҕы күөхха уктэннэриэхтээхпит. Маннык уонтан тахса кестоох сиртэн Соловьевтан тиийэ уонна ыллардбытыттан Болтоҥоттон итиэннэ Хатылыттан эмиэ ыныахтары ылабыт, оттон киниилэргэ атыыр ыччат сүөһүну биэрэбит.

Ылар-биэрэр сүөһүлэрбитин тиэрдэн уонна аҕалан эрэбит. Бу ыныалларын кэтэҕэбит. Быыма котельнайы, кормокуухняны, баанньыгы уонна гаражпыты, ситэрэммит олохха киллэриэх тааҕыт. Эбии аһылыкка туттарга дабыктаны өссө эбии хомуйтарбыт. Сүөһүттэр олорор дьиэлэриттэн саҕалаан киниилэргэ сөптөох усулуобуйаны тэрийии ни кыстыкка бэлэмнэнии кытта тэҥнэ көрүнэргэ кыһанабыт.

Сүрүн болҕомтобутун кэлэ кыстыкка эрэллэах дьөнөөрү маннааксыттарынан, ферма иистэс үлэһиттэриэн аҥаһыгына уурабыт. Ол эрээри, барыта 54 [illegible] наада буоларыттан, маннааксыт[illegible] диэн билигин илиигэ тиийиллэ[illegible] отуччата эрэ. Биһиги комсомол ойуоҥнаах комитетыттан бу дьыалаҕа баллар-кестор комоҥу күүтэбит. Кини орто оскуоланы бүтэрбит ыччаттары фермаҕа таһаарыыны тэрийиэх этэ.

Кыстыкка киириигэ бэлэмнэнии тэҥэ отчоһуну салаалаа ыыта олоробут. Барыта 19520 центнери кэбистибит, общественнай сүөһү аһылыгын соготуоҥкалаһыыга совхозпутуттар билиҥнэтэ бастаан иһэбит. Түмүккэ, урукку сылларгга холоотоххо, быыллыы кыстыкка үүс үлэни көрсөн баран оннубутун буларбыт буолуо. Онно олохтоох Совет, партийнай, комсомольскай уонна профсоюзнай тэриллэлэр быһаччы көмөлөһүөхтэрэ диэн эрэнэбит.

ЫЧЧАТ БАСТЫҢ ЗВЕНОТА

Эрилик Эристиин аатынан совхозка Хадаар отделениетыгар Петр Михайлович Степанов колотун звенота дорохтоох аһылыгы бэлэмнэһиигэ эрдэттэн туруммута. Бу саастыы да оттуур биир үчүгэй үлэлээх ыччат-комсомольскай звеноҕа аҕыллар коллективка быйыл эмиэ барыы кэриэтэ эдэр рабочайдар уонна оскуола оолоро үлэлэтиллэр.

Эдэр отчуттары Петр Михайлович үгүстүк үөрэтэр, сүбалээн, үлэҕэ өрө күүрдэн ылдьа сырытта. Ол да иһин уолаттар үтүө сүбэни үөрбүт-көппүт күрдук ылыннан, тоҥуруттарын ойдоон, күох быйаны дьулуурдаахтык хостоотулар. Звено 2500 центнери оттуур былаанналаах. Онуу бу ый 16 күнүгэр диэри 17 центнери кэбиһэн, күрүөлээн кэлбиттэрэ. Ол аата биирдии киһиэхэ 172 центнер от диэн сөп. Итиэннэ колоонон оттуур ыччат-комсомольскай звенолар социалистическай куоталаһыыларытар совхоз үрдүнэн иккис миэстэҕэ ыаллар.

Звено барыы чилиэннэрэ хаар түһүөр диэри оттуур биэрэ сылаалаахтар.

Н. ФЕДОРОВ.

ХОҺУУН ОТЧУТТАР

[illegible] отделениетыттан Мэсиринэ Иван Гаврильевич Хатылыттан 18 киһилээх желаннэкроҥнаах звенотун [illegible] Кыһыны күнү түүлэҥи сорсуннаах звено киирэн оттоого [illegible] күох быйаны хостоонах сопордоочу Кондратьев сайын [illegible] кэнэ. [illegible] кунна да хоннохтоох үлэҕэ буолуоҕун [illegible] Тракторист И. Г. Петров обуостаран агрегата үгүстүк үлэлээтэ. Налба сиэрдэҥэ оту кэбистэрэр тракторист В. Н. Поисеев аҥыы хайдыбыла ыалла.

Итиннэ хоһуун отчуттардаах буоланнар 4100 центнер оту кэбиэхэлэр совхозтарыгар маннык звеноларга куоталаһыылармыгар бастаан иллэр.

П. АФАНАСЬЕВ.

Вьетнам Демократическай Республикатыгар тыа хаһаайыстыбата элбэх салаалаах. Улахан болҕомто сүөһү иитиитигэр уонна техническэй, тропическай культуралары үүнэриигэ ууруллар. Чэй, кофены, джуту, фруктаны үүнэрэргэ идэтийбит ойуоннар тэриллиннилэр.

СНИМОККА: Тантхинь кооперативка чэй хомуйуу.

ВИА—ССТА фотолара.

Биһиги рейдэбит

Көспүт ыал тиэргэнинии

—Алдьархайдаах үлэни Сугулаан ферматын хотонугар көрсөн эрэбит. Оно ыыс киһи өрөмүөн киниэ улаханын ыыталлар, — диир Хатылы отделениетын управлениэлэрэ Е. Е. Ефимов. Биһиги оно тиэрийбэтахпыт иһин, кини тылын итэҕэйбэппит. Сугулаан хотоно, кырдьык да олус эргэ, элбэх үлэни эрэйэрэ тахчы.

Оттон бу өлгөм үүтүнэн, төрелкэй төрүөҕүнэн урукхута бэрэ ааттарар, ол эрээри кэлиҥ сылларга туруоҕа да иһиллибэт буолбут Лаҕалдыы ферматын тэҥнэгэр кэлэн баран, көспүттэрэ бырааппыт ыал тиэргэнигэр киирбит курдук саныыра кэлэҕин. Хотоннор иккэ ардыларыгар кини хотоугар диэри түһэр бадараанк. Хаман да түннүк-үөлэс баҕа биллибэккэ дылы. Ыныахтар таах ыһыллы сытар куулаах тууска маарынныыры (Ефимов этэриэн эбии аһылыкка туттуллар моно-фосфаты) салыы туралларын. Киниилэр хаман киирэн хаалаллара, маннан тахсаллары биллибэт. Кордоххо, маҥнай мэскэйдэҥэ-сылдьар курдуктар.

Аҥыс айдаанынан, тоҥус моргуоруунан-быырыын дьыл быыдьаһыытын саҕана ааныы аспыт арыттаах муостаах саҥа хотон олох да атар аһаҕас турар. Кур

(Бүтүүтүн 2-с стр. көр).

СУБУРУУСКАЙ ААТЫНАН СОВХОЗ. Хатылы отделениетын буодугу үүнүнэрэччилэрэ хомуур үлэтин оройуонтга бастакынан саҕалаабыттара уонна ким хайа иннинэ ону бүтэрэри ситистилэр. Ол быйаҥы хараллар сиригэр тохпокко-хорбокко уонна суҥаллык тиэрдиигэ анаммыт шофердар улаханнык күрэхтэһэн үлэлээтилэр.

Николай Федорович **ГОГОЛЕВ** урукку тракторист этэ. Кини өссө шофер идэтин баһылаабыта иккис сыла. Бурдук таһыытыгар кини эмиэ элбэхтик нэлэ-барда.

СНИМОККА: Н. Ф. Гоголев. **П. СЕДАЛИЩЕВ** фотота.

Көспүт ыал тиэргэнини

(Бүтүүтэ. Иннин 1 стр. көр).

пойуома траншея быларыын тухары оҥоруу сыгар. Оны ыраастыыр гаҥаа хаһаайдыйа диэн муоста баалаатын быһыта эрбэппиттэр (туталларын сарана туугу саная быттарай?!). Аны саҥалыы муоста кэккэлэтэр гына ол маһын стэрбүттэр, тасыыттар. Оны тэлгэтиэхтэрин ити пойуоматан ииннибиттэр. Оттон бэрэсиэдэр кинилэр турар гына килиэкэлэрин, долбоҕуктарын, хоруудаларын, о.д.а. өгөрөрө билигин да элбэх үлэ күнэ баран өнэрэ кэтиппит.

Ити хотон аанныгар, туох да сарайа, муостата суох сиргэ, биэтэннэр кэккэлэбиттэр. Мабыт үүтэрин ыаннаныыстыттар, эгэрэ нуталлар. Малковаа массыына чуһаныырыгар табыгастаах буолуоҕун, батыллыбатын диэн биир кийи муостаны сылдьар. Ыанхтар кыбыы эркинигэр баалаан туралларын. Ыаннаныыстыттар аҕалас халлаан анныгар сайылыктаннан (кыстыктаннан дуу?) олороллор, ыанхтарын ыаллар эбит.

Икки рабочай аҕыйах сылларыта тутуллубут, эмиэ туруоруу хотону, ортотуннан быыһаары гыналлар. Эмиэ да долбоҕуук өгөрбүттэр. Управляющай Ефимов «ыллаг» арыый уһата түһүөхэ иэадаҕ», диэн хаман быһалларын ыйан биэрэр. Ити аата биригэдьиир Новгородов дьаһай быыстаан хотоммут кэнсиэлэр буолла. Бу хотон ангар оттуу муостата уу аллан итиннигэ ангарданар эбит.

Манна биэс наемнай рабочай үлэлиэхтээх, үстэрэ биһиги сылдьар күммүтүгэр Якутскайтан кэлэ иликтэрэ. Үөһэ ахтыбыт арыттаах хотоммутугар үһүөйэх эрэ эмиэ наемнайдар, үлэлиилэр.

Хатылыга мантан иннэ наар бөрөөн иитиллиэ. Дьиэгэр киниилэр кыстыыр хотоннорун хайыһыйа бүлбүт буолуохтаах этилэр. Оттон биһиги иккиэйэх хотоннорбут сылдьан кыстыкка бэлэмнээнни үлэтин тэтимэ быстаанан, маннык дьиксиннилээх хойутаһын тахсыбытын көрдүбүт. Уруу глахан сүөһү турбут миэстэтигэр бэрэннэрэ кыстатарга үүнэ улаатыстыны киллэриэхха; сайгардын, түнсаран биэриэхха наада. Оттон кыһын тыына дьаһайа иэнгинэ ыччат сүөһүү онуоҕун бөлүөрдүгэ отделение салалтата, бастатан туран, ыраахтан үлэтин күргэтэтэр суолу тобулуох тустаах.

Рейдэбэй биригэдэ чилиэннэрэ:
Т. НОЕВ.
«Комсомольскай прожектор» оройуоннаабы штабын председателэ.
В. ПОИСЕЕВ.
госсельтехнадзор старшай инженерэ.
П. СЕДАЛИЩЕВ.
хаһыат бэйэтин корр.

Комсомольскай тэриллэлэргэ отчуоттар, быыбардар

ҮЛЭЛЭММИТ ДА ҮЛЭ СЫРДАТЫЛЛЫБАТА

Оройуонтга маҥнайгы сүһүөх комсомольскай тэриллэлэргэ отчуоттуурбыыбардыыр мунньахтар сараланнылар. Итиннигэ мунньах Карл Маркс аатынан совхоз Одьулуунаабы отделениетын комсомольскай тэриллэтигэр буолан аста. Тэриллэ бинир сыллаах үлэтин туһунан отчуоту секретарь Дмитрий Дьячковский өгөрдө.

Отчуоттан көстөрүнэн, комсомольскай тэриллэ аастыт сылга үлэтин барыы оттуунэн биллэ-сэргэхсиппит. Комсомолецтар уонна ыччаттар отделение барыларыгар дьаһаҕар улахан төһүүнэн буолбуттар. Ыччат ортотутар ирдэс тэрийэр-маастабай үлэлэр, урукку сыллардаабар, чаастаныгы ыытыллыыттар. Онно ыччаттар кыттыылара, өрөгөлэрэ уонна активностара биллэ үрдэппит. Общественнай сүөһү [illegible] аспыт сылларааҕы [illegible]стыгар «Аартыкэ ыччат-комсомольскай ферматыгар комсомолецтар күүстэриннэн эт-бөх субуотуннуктар тэриллэн улахан көмө өгөһүллүбүт. Совхоз Амматааҕы отделениетыгар Саҥаалс От ферматыгар уонтан тахса киһилээх коллективнай комсомольскай группа салалтатынан онно кыстаабыт сүөһүнү үчүгэйдик сыл таһаарбыта. Онно үлэлээбит комсомолецтар бэйэлэрин коллективнарыгар эбэх үлэни ыыппыттара. РайПО иннинээҕи комсомольскай тэриллэни кытта шефтэспиттэрин түмүгэр оройуон кинигин ити тэриллэтин комсомолецтара кинилэргэ барыы оттуунэн боччумнаах көмөнү өгөрбүттэрэ. Саҥаалс оттор чугастаабы фермаларга гастролдаан бинир саастыылаахтарын эбэхха көҕүлээн калбиттэрэ.

Отделение комсомолецтара уонна ыччаттара оройуоннаабы сайыгы спартакиадаҕа ыччат фестивальтар ситиһиилээхтик ыытыыттара. Урукку Ленин аатынан колхоз комсомольскай тэриллэтэ техниканы көрүүтэ-харайыыта оройуон эдэр механизатордарыгар таһаарбыт ыытарыытын сүрүн күүһүнэн бу отделение комсомолецтара буолбуттара.

Итини тэҥэ тыл эмиит үүнүс тэбэарыстар комсомольскай бюро үлэтигэр таһаарыллыбыт итэҕэска-быыһаҕаска сиҥилии тохтоотулар. Учуутал **Александра Пинигина** маннык этэ: «Биһиги тэриллэбитигэр таһаарылаахтык үлэлиир үүнэ комсомолецтар баалаар. Ол эрээй киниилэр үлэлэрэ-хамнастара отчуоккка сиҥэ сырдатыллыбата, комсомольскай үлэ барыы оттуунэн кыайан анализаммата. Саҥаалс Оккаа үлэлээбит группа (группаҕа Галина Осипова) үүнэ кэрэхсэбиллээх үлэтин атыттарга кыайан тиэрдиллибэтэ». Эмиэ [illegible] сибэкэ олохтоох [illegible] отделениетын начальника **Е. Г. Попова** ыччаттар сайыгы үлэлэрин бюро секретардара быһаччы салайбатахтарын, дьулуурдаахтык үлэлээбит бэйэлэрин табаарыстарын бөлөх отчуот тас оттуулэр хаалларбыттарын сыныаннан аахта. «КП» комсомольскай тэриллэ үлэтигэр хаанык да көмөнү өгөрбөтөх. Оттон кини начальника Борис Суздалов итиннэхэ туох да үлэни ыыппатах. Ыччаты эт-хаан оттуунан сайыннарыыта спортивнай сектор Михаил Сидоров мөлтөх үлэтэ эмиэ ыйылынна.

Үөһэ эпиппит курдук, Одьулуун отделениетын барыы үлэтигэр-хамнаһыгар комсомолецтар уонна ыччаттар сүрүн төһүүнэ буолаллар. Комсомольскай тэриллэ биир сыллаах үлэтин кинигин кэнсиэтэк, иннинэ соруктары быһаарсар бу мунньахха отделение салайааччыларыттан ким да сылдьыбатаҕа өлүс олуонатык көҕүннэ.

Уонсай комсомольскай мунньах бюро бинир сыллаах үлэтин **оҥоҥон** сыаналаата. Бюро саҥа секретарынан **Майа Пестереваны** талла.

С. МАКСИМОВА.

Өлгөм үүт иһин охсуһууга

Сэттэ тонна кэрингинэн

СЫЛАҤ. Субуруускай аатынан совхоз бинир ыытыктанар сүөһүтүн М. П. Винокурова старшайдыыр Гамньыкы ыччат-комсомольскай ферматын коллектива хатылетка тутаах сылын аҕыс ыйыгар үүт валовойунан молын сорудаҕын сэттэ тонна кэрингинэн аҕарда. Оттон бинирдиҥ фуражнай ынахтан 1229-туу килограмма ыаан, требиэн 1042 • быраҥнаан толорулларын ситиста.

Ферма аҕыс ыаннаныыстыын барыларын бөҕөйэн үүнү молымны үрдэтии маастарынан буоларын салайааччылара Мария Прокопьевна бэлиэтэлээтэ. Кини [illegible] хотоннорун [illegible] ыаан кэлэр. Оттон А. В. Никитина 1333-туу, А. Н. Оконешникова 1447-лии килограмма ыаммар, үүт молын былаанын баалаах аҕардылар.

П. МАКАРОВ.

УДЬУОР ҮЛЭҺИТ

Эрилик Эристиин аатынан совхозка Молой Сайылыгын фермаҕын старшай ыаннаныыстыгын Александра Васильевна Софронованы бөлүөт сүөһүгэ суох. Кини 13—14 саһыттан ийэтигэр горбос тутара, ынах ыаһара, араас үлэлэргэ көмөлөөн көрөммитэ. Кини ийэтэ Герой-ийэ Е. Р. Давыдова оччотооҕу «Коммунизм» колхозка өлгөм үүтү үрдүлүтэччи чулуу ыаннаныыстыт буолан оройуонтга аатырбыта.

Быыс сүөсүһүүт идэтин оччоттон себүлээбитэ, адъас эдэриттэн ыаннаныыстыт буолбута. Онтон ыла сүүрбэччэ сыл аста. Билигин А. В. Софронова бинир бастыҥ ыаннаныыстыттан биллэр. Пятилетка тутаах сылын сайыннгы 4 ыйыгар бинирдии ынахтан 1200 кг үүтү ыырга үрдэтиллибит эбэһээтэлистибэ ылыммыта. Маны толоруорго бэйэтэ от охсон, ону кеннньербөҕө булкуйан эбии аҕыллыгы дэлэччи сиэтэр. Ыныаҥы көрүүтүгэ үүнү сыратын биэрэр.

Сыл 8 ыйын түмүгүнэн 2000-лаах кирбиитин аҕарда. Ыныах ахсыттан 1140 кг үүтү ыыр соруктаабын 2119 кг-наан толорон, кырдьык да үчүгэй ыаннаныыстыын өссө бинирдэ көрдөрдө. Сайынгы 3 ыйга буоллаҕына 1229 кг ыаан куугунатта, бэлиэммит кирбиитин 269 кг-наан аҕарда.

Александра Васильевна өр сылларааҕы үлэтин опытын [illegible] осуоллаан [illegible] тахсыыт саҥа ыаннаныыстыны кэлэр кыргыттары сыл аайы эбэри үөрэтэр. Оттон кини салайар фермаҕын коллектива сыл баччатыгар диэри бинир фуражнай ынахтан 1559 кг, ол иһигэр сайынгы кэмнэ 979 кг үүтү ыаан эмиэ үчүгэй түмүгү ситиста. Ферма бары сүөсүһүүтүнэ сылларааҕы былааннарын Октябрь бырааһынныгын көрсө толорон тиийэргэ сананаллар.

Н. ФЕДОРОВ.

Мурманскай таһынаабы совхозка

«ТУЛОМА» совхоз Мурманскай уобалас бинир бастыҥ хаһаайыстыбата. Сылтан сыл ахсын совхоз үрдүн көрдөрүүнү ситиһэр. Пятилетка тутаах сылын 7 ыйыгар «Тулома» үлэһиттэрэ государствоҕа аспыт сыл ити кэмнээҕэр 1320 центнериннэн эбэх үүтү туттардылар.

Бастыҥ ыаннаныыстыттар ортолоругар Евстолия уонна Александра Шубиналар аттарын бастаныыр аттанар. Евстолия 7 ый устата 92 тыһыынча 560 кг үүтү ыаан, былаанын 117 бырыһыан толордо. Оттон Александра 81620 кг үүтү ыата. Ыаннаныыстыттар итиннин кыайыыны эбии аҕылыгы үчүгэйдик бэлэмнээһин уонна сүөһүнү көрүүнү тупсарыы түмүгэр ситистилэр.

Үөһэ снимокка «Тулома» совхоз сүөһүнү тутар гороҕун кэстүүтэ.

Аллараа снимокка (кэнгастан уҥа) Александра уонна Евстолия Шубиналар.

С. МАЙСТЕРМАН фотота.
ССТА фотохрониката.

Пионердары кэрэхсэбиллээх үлэлэр күүтэллэр

МЫСЛКС райкомун уонна В. И. Ленин аатынан пионерскай тэриллэ оройуоннаары советын холбоһуктаах мунньахтарыгар эдэр пионердар 1974 сыл иккис аҥарыгар этиэнэ 1975 сылга ыытыахтаах үлэлэрин туһунан боппуруос көрүлүннэ.

1974—1975 сылларга барыа пионерскай үлэлэр «Кыайыыга салют!» диэн лозунг ыытыллаллар. Пионерскай дружиналар, этэрээттэр Аҕа дойдуну көмүскүүр Улуу сэриигэ советскай норуот кыайбыта 30 сылга туолуутугар аналлаах Бүтүн Сэбиэтэлээ «Мэндэн баҕаммын!» Марш бэлиитэлэрин ити үлэлэри ыытыахтара.

Оройуоннаары пионерскай тэриллэ үөрэтин былаанынан эдэр художниктар, фотолюбителлэр, эдэр кыһыл суоллаттар куруһуоктарын, оҥо айымньытын быыстапкатын тэрийии, Кыайыы бырааһынныыгар үөрэнээччилэр сүрүбүт сочиненнэларын көрүү, эдэр тимуровецтар слеттарын ыытыы киллэрилиннилэр.

Быйыл «Зарница» уонна «Орленок» байыаннай-спортивнай ноньуулары саҥардан тэрийии көрүлүннэ. Оройуоннга ленинскэй саалалары, үлэ, бойобуой, албан аат хосторун, мунньуктарын үлэлэрин көрүү, КИД конференциялара ыытыллыахтара.

Саҥа Марш үлэтэ биир эрэ сылга анаан уонна бу үөрэх дьыллыан түмүктэнэр. Оттон бары пионерскай үлэлэргэ Улуу кыайыы 30 сылга туолуутугар Аҕа дойдуну немецкай фашистартан көмүскэбит дьоннор хорсун сырыыларын, охсуһуулларын үөрэтиигэ сүрүн бодьомто уруллар.

Ити курдук эдэр пионердары үгүс кэрэхсэбиллээх даҕаны, эпиэттээх даҕаны үлэлэр күүтэллэр.

С. ЭВЕРСТОВ.

Кыайыы 30 сылын көрсө

ЭҺИГИ бу скимокка Аҕа дойдуну көмүскүүр Улуу сэриигэ активнай кыттыылаах Егор Гаврильевич АММОСОВЫ короорут. Кини сэриигэ бастаан сылыттан Москва, Сталинград анныларыгар кэрдиҥ быыбарыылаах, кырыктаах кыргыыларга үөстэрисэр сылдьыбыта, кыста да баҕыырбыта, саллат тэр дьылҕатын барытын көрсубута, этиэнэ-хаанынан толоруу биэрбэтэ.

Бүөйүн Албан аат III степеннээх ордениынан, бойобуой медаллаарыынан наҕараадаламмыта.

Биллиэм Егор Гаврильевич сибээс Мыйдаарыйтаабы отделениетыгар почтальонньуур. Коммунистическай үлэ ударника, үгүс суобастаах ветеран.

СНИМОККА: Е. Г. АММОСОВ.

Е. ХАРИТОНОВ фотота.

КАЗАХСКАЙ ССР. «Пригороднай» совхоз Алма-Ата куорат алохтоохторун оборуот аһынан хааччыйар. Совхоз механизаторлара оборуот аһын хомуйар транспортеру оҥордулар. Хомуйуллубут помидору транспортертан массыына бункерыгар суоттуулаллар. Ити түмүгэр бородууксуйа хаачыстыбата тубуста.

СНИМОККА: транспортер көмөтүнэн помидору хомуйуу үөнна тиэйии.

Ф. САЛЬНИКОВ фотота. **ССТА фотохрониката.**

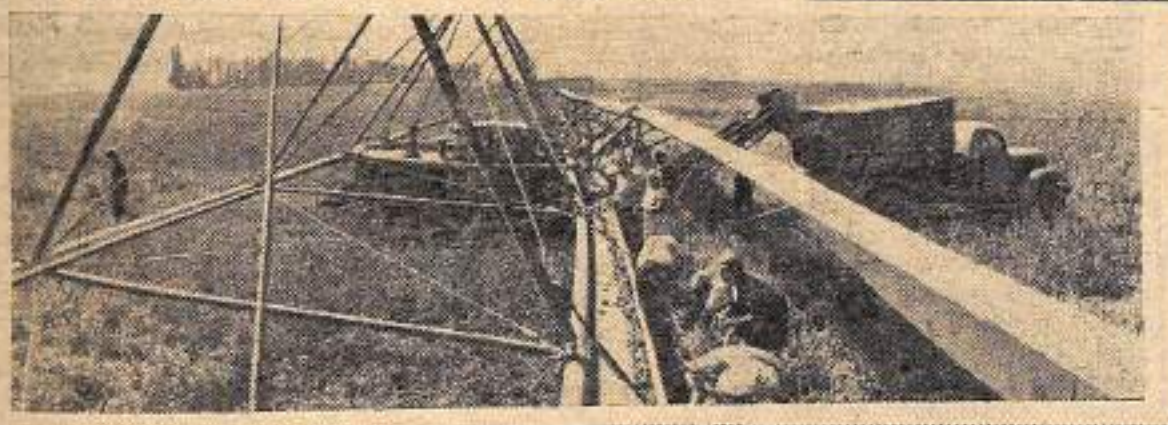

ААН ДОЙДУ ОЛОҔУН ЫРЫТЫЫ

СОФИЯ. Руссе куораккаа саҥа порт тутуллар. Ол идэтитиллиэҥ причалларга портка кэлэр таһаҕаһы суоттуур краннары монтажтааһын саҕаланна. Бу порт тиэйиллэн кэлбит тутуу матыырыйаалын, таас чоҕу, коксыны, концентраттаах улаханнык аҕыйах көрүстэ.

Лимассолга профсоюзнай уонна общественнай тэриллэриннэн тэриллибит маассабай демонстрация буолла. Демонстрацияҕа кыттыбыт үөнүнэн тыыннаах киприоттар Кипр уонна Советскай Союз норуоттарын дэрэбэҥнэрин чиҥнэтэр лозуннары, «НАТО-ны эҥэччэ!», «Киппрга байыаннай база суох буолуохтаах!» диэн суруктардаах.

СОФИЯ. Руссе куоракка саҥа порт тутуллар. Ол идэтитиллиэҥ причалларга портка кэлэр таһаҕаһы суоттуур краннары монтажтааһын саҕаланна. Бу порт тиэйиллэн кэлбит тутуу матыырыйаалын, таас чоҕу, коксыны, концентраттаах улаханнык аҕыйах көрүстэ.

Лимассолга профсоюзнай уонна общественнай тэриллэриннэн тэриллибит маассабай демонстрация буолла. Демонстрацияҕа кыттыбыт үөнүнэн тыыннаах киприоттар Кипр уонна Советскай Союз норуоттарын дэрэбэҥнэрин чиҥнэтэр лозуннары, «НАТО-ны эҥэччэ!», «Киппрга байыаннай база суох буолуохтаах!» диэн суруктардаах тейиэрдэрэ суоттуурга аналлаах. Порт бу дьыл бүтүүтүгэр суднолары ылыыны саҕалыаҕа.

НИКОЗИЯ. Кипр общественнаа республика тутулуга суох буолуутун уонна территория өттүнэн тыытыллыбатын хааччыйарга Советскай Союз мытар политикатын улаханнык аҕыйах көрүстэ.

Лимассолга профсоюзнай уонна общественнай тэриллэриннэн тэриллибит маассабай демонстрация буолла. Демонстрацияҕа кыттыбыт үөнүнэн тыыннаах киприоттар Кипр уонна Советскай Союз норуоттарын дэрэбэҥнэрин чиҥнэтэр лозуннары, «НАТО-ны эҥэччэ!», «Киппрга байыаннай база суох буолуохтаах!» диэн суруктардаах транспараннаны ылдьа сыыттылар.

АНКАРА. Турция премьер-министрэ Дюлент Эджевит республика президента Фахри Коруютюрка кини саҕыйар правительствоҕа отставкаҕа тахсарын туһунан сайабылыаннаны туттарда. Ф. Коруютюрк Эджевит отставкаҕа тахсыытын ылынна уонна министрдэр саҥа кабинеттарын тэрийиэхха диэри премьер-министр эбээнньэйин толороругар кордосто.

ЛОНДОН. Англия премьер-министрэ Гарольд Вильсон парламеннаа тарбатар уонна бу дьыл алтынныы 10 күнүгэр уочараттан суох быыбары ыытар туһунан биллэрдэ. Онон Англияҕа ардыгар устата парламеннаа иккис төгүлүн быыбардар ыытыллыыларын саҕаланна. Биллэриҥ курдук, лейбористскай правительство парламеннаа мэнэ баҥыйар үгүс оттуун ылбат этэ.

ССТА.

ҮС ПОЭТ ТУОХ ТУҺУН ТУОЙБУТТАРАЙ?

(Публицистическай ыстатыйа)

1

ҮРҮТ уонна БИЛИГИН. Бу икки тыл биримэнэ иккиэн аҥы хайа охсоллор уонна кэтэр кэм туһунан ыйытыы саҕаны киҥнэхэҕэ үөскэппиттэрэ чахчы.

БЭҺЭҺЭ, БҮГҮН, САРСЫН диэн үс түс-түспэ толкуйдар кэҥи ойуулаатыын мөҕүһүннэриллэр.

Бэҕэһээ хайдах этэй? Маннык аастыт кэми, бадар, революция, Октябрь иннинэрэ кэми ааҕоредээн саныыллар.

Саха сирэ революция иннинэ. Поэт А. И. СОФРОНОВ ыйытыччы, биһиги төрөөбүт кыыдаанаах кыраайбыт маннык этэ:

Өлбүт кэҥи буор түгэҕэр
сытарын курдук,
Мин төрөөбүт аан дойдуо
Хаарын хаарынан
Саҥата суох сабыллан сытар...»

Ити 1912 сылааах аас-туор, ыырык кэм. Сахалар саах сыбахтаах сомнайбыт балыҥаҥа алороллоро. Кыйыгым ыалгас кэмнэ күн тоҥтиттэр быыстарынан ыллахатыйан кэстэрэ.

Биһиги өбүгэбит ойо-саҥаата эсэ-эсэ үөскэ ылыгэ. Баайдар, атыыһыттар сир ахсын төрдөн ыыллыы сундулуһаллара, аар тайҕа үрдүнэн хара суор буолан хаадьырҕаһаллара. Аччык, чэлгэ-хараҥ норуот колобуҥун кэмчэлээн, уулаан иҥэллэрэ.

2

Дьол суоҕа, үөрэх суоҕа, баттал баара, баай баттыгаһа баара.

Саха сирэгэр сатаалаахтар «саһыл саҕаланнахтара», хобуоччулар, сирэй көрбөхтөр баайдар кутуруктара буолаллара. Кыра норуот, үлэһит норуот ыырдыыга хам ҥитэнэн сыппыта.

Күүстээх саҥаалаахтар, өрөөн ойдөөхтөр өөмчөкөлөрүн ыйыттан кэҥуу олох кэлэхтэҕин, саҥа олох саҕаллыахтаҕын туһунан сатаалаах саҥалар, тарҕаҕ тыллар ой дуораанын курдук өндөл хайалар урут өттүларинэн дуораһыйан ыыллаллара. Самыархай балаҕаннарын хаҥаанын сэгэтэн саха дьаҥылара ол имэҥнээх тыллары ыыллыыр этилэр. Баттаммыт норуот кэҥуда кэларин катаһарга.

Ол дьыллар, ыыйбыт чуумпуларын сатаратан саҥа олох ньиргиэрдээх тыыстарын сыыннаах төбөлөөх таас хайаларга саалыыбыттара. Көҥөгө таастар сиҥэн түһэннэр сөҥөдүйэн сыппыт оруотэр, үрэхтэр муустарын көҥүтэ көҥүтүнэ, хаайтаран сыппыт хаҥаан уута ыалыйан тахсан хайалар, тайҕалар быыстарынан кэҥуу олоҕу ылыа көмүөлү уһуннарбыттара.

Ити Октябрь улуу ыйаайытын дуораана эбэ.

Итиннэн уһукпан саха норуота сэҥэкы кэмэ көрсө сыгынайбыт балаҕаныттан сырдык суолга тахсыбыта.

Тыыс олохтоох, үтүө ойдоох, сайаҕас сомоолоах саха норуота улуу нуучча норуота, Ленин баарҕай партията ыытыллан, күүгэр кинилэрэн көмүскэбыта, ол иҥэн олохха үөрэнэрбита.

Саха сирэгэр саҥдал саас кэлбэтэ, самаан сайын саҕаламмыта. Бокуйан сыппыт боростуой норуот сиҥин көчөрөн сартылаах саҥа олоҕу уһаппан барбыта.

Ленин, Октябрь, нуучча норуотун уонна бырааттыы норуоттар көмөлөрүнэн биһиги, сахалар биэ-биэ ньоллоох олоҕу олоробут буолбуппут!

Бүгүҥҥү олохпут хайдаҕый? Олохпо бастыҥын олоҕо. Бүгүҥҥү саха поэта туох туһуна туойдарай? Кырдьык, эйэ, үлэйиэ дьон, уйулаах олох... тустарынан.

Максим Горькэй аатынан Государственнай бириэмиэ лауреата поэт СЕМЕН ДАНИЛОВ бүгүн маннык этэр:

«...Сүрдээх буолбат дуо, доҕоор!
Суоҕ буолбат дуо, доҕоор!
Үгүмэн үйэлэр ыраларын ситэн,
Үлэларын, охсуһуулларын
түмүктээн,
Коммунизм алаатык айсыбыппыт,

3

Коммунизмы сирэ
ааҕыллыыта!!.»

Бүгүҥҥү байыыбыт олохпут уу устуун таах устан кэлбэтэҕэ. Хаануруу Коммунистическай партиябыт муударай сирдэҕинэй, пятилеткалар күүрэннээх үлэлэриэн, фашизмы урусхаллаабыппыттан, ыытыы, эйэ иҥнэ охсуһар сүүһүнэн мөлүйүөн дьону түмүүбүтүнэн... маннык талба-талыы, дьоҥҥо-сэрэ олох баар буолла. Ол олох сирдээҕи гиҥиниллэрэ туохтарый диэн ыйытыкка, саан дойдута Маркс, Энгельс, Ленин үйэлэрэ сибэкилэйбит үөрэхтэрэ охсуһуубут аналыттаан, ыыллыбыт мастыгынан буолла. Оно үрдүгэр эйэ—баар. Бар дьон сомоҕолоһуута—баар...» диэн ким барыта эрдэлэхтэн этиллэ.

Ойуунускай Улуу Кулминация кэрдиҥнэ хатаанын чыҥбаҥнар советскай автоматическай станциялар тиийэн олохсуйуулар буолбаат! Өндөө хаанан улаҕалаттар урут кэҥи саҥата эрэ тиийэрэ эбитэ дуу?! Оттон бүгүн хайҕаллаах космонавтарбыт ол сиҥнаан тыыннаах өгөрдүлэр, космосы ньоҥуоҕ күннээҕи үлэлиир үлэҕэ цубулуттуулар.

Бүгүн сир үрдүгэр күн ыраастан ыыгар, ичигэс, аар тайҕа суугунуур,

(Бүтүүтүн 4 стр. нөр).

4

ҮС ПОЭТ ТУОХ ТҮҺҮН ТУОЙБУТТАРАЙ?

5

(Бүтүүтэ. Иннин 3 стр. нар).

улуу оруҥтар киһи түһүгэр үлэлиллэр.

Араас омуктар ыксаллаах дьоҕордоһуулара күүһүрдэр-күүһүрүөр. Куба улуу уола Фидель Кастро Олүөнэ оруҥа ГЭС тутуллуохтааҕын ыҥырыннар. Африка ырыаһыттара Советскай Союзпуу уруйдаан хоһоон суруйаллар. Чуранчы киһитэ Франция, Марокко, Куба устун күүлэйдиир.

Биһигэ миллиардыынан буут бурдугу үүнэрэбит, онтон кыраныысса таһыныаҥы дьоготторбутуттар көмөлөһөбүт. Саха сирин айылҕатын баайыттан атыҥ омуктар атыылаһаллар.

Саха ыаргыттара Россия эбэ хотунуга эрэ буолбакка, ГДР-га, Бирмаҕа, Лаоска ыыталлыллар. Саха поэзиятын дуораанныах куолаһын Алмас ыаруоттара иҥэллэр.

Саха олоҥхотун, Ойуунускай «Нөҥүүнү Боотурун» нуучча дьоннорго тылбаастыыллар, онуу бүтүн аан дойду аҕаар, саха алмаһа аар-саарга ааттыра. Алмас аны ыраахтааҕы бэрэҥэтитэр киэргэл буолбат, ыоруот хаһаайыстыбатын сайдыытыгар сулуустаныыр.

Бырайыктыы ыоруоттар хомолоруннэр Бүүү оруспут быыстанна, иннинэн сыыныт сирдэрбит барда

6

бөҕайдара арыллан иҥэллэр...

Дьэ дьиэти буолбат!

Былыыр-былыр биир киһи күнду таастары ыйыкка кутан иҥэн Саха сиригэр ыытта үлүйэн ыйыстан кэҥэнит үһү, ол таастара сиргэ тиэмпбиттэр, үйэлэргэ сасыыстар. Ол дьиэти баай үрдүгэр саха ыоруота баттаппыт ыллараан бокуйан сыппыт. Обүгэлэр кистэлэҥнэрин бүгүҥнү дьоннор буллаллар, бардыгыта биэриллэр.

Дьэ олох оннуга үһү.

Бүгүҥнү сайдыыбыт, билиибит бөҕөлөрүнэн баһыйан, аны сарсыҥҥыны ыаар ахтар буоллубут. Олохпут сарсыҥнаах өссө сырдык, хоһоон турдах аайы кэскилэрэ санга саныыллар үоскүүллэр.

Муударас этэр: «Мутугунан быраҕар-мунур үөҕэтитэн иллэхтик олоруу» диэн. Итинник кэпсэтэн ойдуохха наада. Киһи олоҕо биирдэ бириллэр, онно этиһэр, бөҕэни түһэрсэр обүгэбит үгэҕэ буолбатах.

Биһигэ дойдуга саҥаттан-саҥа сиэр-майы, уҥа-хамнас принциптэрэ кэлэн-киирэн иҥэллэр. «Ким ҕаалыыр, ол аҕыыр» диир этибит. Итиҥ үтүөкэн принцип. Аны этиллэр: «Киһи—общество, общество—киһи түһүгэр» диэн. Маны быһаара барар наадата суох, хас биирдибит үчүгэйдик ойдүүр. Аҥай ойдөөбөттөр бүгүҥнү күн, кэн ахаммыйах саҕаалаччыларах. Үлэттэн күрдэнэн

7

ыыгыр аккирэтэччилэр, Күөх Көпөлөөр. Аҥаа курдук албыныыттар... суохтар дуо?

Күнү бараан ҕала-бара сатыыр, бөҕүрүөк, ыпрэзэниэт... дьоннор суох буолбатахтар. Оннуктары сарсыҥҥы күҥҥэ, ҕалаҕ кэмнэ ылдьа барбаттар.

«Үчүгэй хайҕаан, баанытэлэн, кыһаҕан сиралаах, сэмэлэнэн, ыаҕаастаах ыныах туставах». Бу олус үчүгэй тыллар буолбаат?

Билигин үлэҕэ былаанны, эбэҥэтэлистибэни толорбот дьоннор ыбыстар буоллулар. Олох ыоргобуҕа оннук.

Сарсын. Сарсыҥҥы күн. Сарсыҥны кэм. Бу—киһи-аймах сырдык ыраата. Кини хайдах буолуой?

Космонавтыка аҕата, нуучча улуу ученайа К. Э. Циолковскай сир үрдүгэр дьиэ курдук олоруохтара суоҕа, атын планеталарга тиийиэхтэрэ диэн сарсыҥҥы кэми туоҕаан этэн турар. Сарсыҥҥы кэм—атын планеталарга олохсуйуу диэн эстиэхэ да омун буолбатах. Киһи барахсан кылбааннаах өйүн үрдүк күүрэҥэ, сырдык баҕата—сарсыҥны кэм.

Советскай дьон үлэлэрин ҕалаҕ сыллаарга былааннаан оҥорон үлэлиллэр.

2000 сыл туолуута туох буолуой? «2017 сыллаах дьылҕа дьыла коммунизм олоҕо олохсуйан, сир үрдү-

8

гэр эрэй-буруй диэн, ыас-уор, ыгыыр-ыгыык диэн, сорох-мунох диэн суох буолуоҕа, сүгүрүөҕэ» диэн революция уонна саҥа олох ырыаһыта В. А. ОЙУУНУСКАЙ суруйбуттаах.

Ҕалаҕ, сарсыҥнаа кэм поэта В. А. Ойуунускай өтөрү көрүүтэ, ыйытыах найыта, толоноох тыла сүрэ үөрдүбүтэ, ойу оруҥуйуута, саныыны сайбыта.

Ҕалаҕ кэм ситиһиитэ автоматика, атом, технический прогресс, электронный массыыналар дьон олоҕун уйгутуттар үлэлэһиннэрэ, киһи атын планетаҕа олохсуйуута буолуоҕа. Наука, техника, онтон да атыттар мунутуу сайдыылара киһи ҕэтэрин үксүн солбуйуохтара, саҥа общество уйгутун айыахтара. Эйэ ойдөөдүйбөт күнэ өссө үөһэ күөрэйиэҕэ, сир-дойду туйсуоҕа, ыныгыа, аан дойду сирин ньуурун хайа барбыт хаспахтара оҕуохтара, өссө үчүгэй, өссө үйэтээх, өссө үрдүк кэскилэлэх олох ҕалаҕ кэмнэргэ чэгийиэҕэ.

Бүгүҥнү болуоҕэ итэ үс кэми ырытан-ырыгыалаан көрөрбүт тоҕо сатамматый? Биһигэ сирдээҕи ктык иэнит—В. И. Ленин кэриэтэрин толоруу, хаан-уруу партиибытын аҕалыы таҥнаайын, олорор обществобытыгар чиэстэлэтик үлэлэһии.

И. КАНДИНСКАЙ.

Муоска кыһан оҥоруу

ТЮМЕНЬ УОБАЛАҺА. Муостан кыһан оҥорор Тобольскайдааҕы фабрика талааннаах маастардарын оҥоһуктара аан дойду ураанын сураҕыраллар. Муостан кыһан оҥоруу кистэлэҥнин ыччаттар эниз баһылыыллар.

СНИМОКТАРГА: муостан кыһан оҥорор маастар Үлэ Кыһыл Знамята орден кавалера Г. Г. Кривошиен; Тобольскай маастардара оҥорбут үлэлэрэ.

А. ГРАХОВ фотота.

ССТА фотохрониката.

КҮНДҮ ААҔААЧЧЫ! 1975 СЫЛГА

«САҢА ОЛОХ»

хаһыакка сурутаргын умнума!

СУРУТУУ СЫАНАТА:

Сылга—3 солк. 12 харчы

6 ыйга—1 солк. 56 харчы

Сурутууну «Союзпечать» агентстволара, сибээс отделениелара, бэчээти общественнай тарбатаччылар хааччаҕа суох ылаллар.

Доруобуйа мунньуга

АЛКОГОЛЬ КИЊИ ОРГАНИЗМЫГАР ДЬАЙЫЫТА

АЛКОГОЛЬ—бу киһи организмыгар бүтүннүүтүгэр уонна бастатан туран мэйиигэ надаанаахтык дьайар дьаат.

Арыгыны истэххэ мэйии сүүрбүт клеткалара үлэлээбэт буолаллар, ол киһи бэйэтин кыайан хонтуруолламматтыттан, туугу гынарын билбэтиттэн, түмалыыр эйгэни ойдооботтуттан биллэр. Оттон таҥыттан алгитирбит эрэ барыта кариэтэ саҥатыгэтэ эҥкирриттэн, кими да-туугу да истибэт, дьалаата суох, хоҥхуруох, киирэтэс, кириннис, кыраттан да сылтаан кирсэҥнээх буоларыттан көстөр. Ол иһин общественнай бэрээдэги кэһии, араас буруйу оҥоруу, күһаҕан сигилиэнии үксүгэр арыгылаһыыттан тахсар.

Алкоголь киһини марыыны билбэт оҥорор: тас тымырдары кэнгэтэр, ол да иһин улахаммык өҕоллөөмүт итириктэр кэмигэр балыыһаҕа кэрдэрбэттэр, кыһыы дөбөҥнүк үлүйэллэр, тоҥон өлөллөр даҕаны. Итириик сиҥэлүүр буоллаҕына сэрэрин сүүрэриттэн, ууга кыайан туттумматтыттан тургэнник чачайар, ойун сутэрэр, тимирэр.

Өртөн арыгыны албахтык иҥиттэр нервнай системалара кэһиллэр, ойдоро-саныыра улэйыйар, булкуллар. Киниилэр хроническай алкоголиктарынан буолуохтарын сөп.

Алкоголизм бастакы бэлиэлэриттэн биирдэстэрэ—арыгыны иһэргэ үмсүгүйүү. Киһи урут иһэрин кэҕэҥ итирбэт буолар уонна, сөп буолбаары, арыгылыырын күүһүрдэр. Төһөну да иһэрин кыайан хонтуруолламмат буолуугуна тиийэр, аны кыраны иһэрин аҕыммат буолар. Итинник алкогольга ыллэрыы кыайтарбат буолан хаалар: киһи барыы баҕата иһэргэ сылтаҕы уонна онуоха средствоны булар-га эрэ туһаайыллар.

Хроническай алкоголизм бүтэһиитэх балыата—арыгыга ылбарторэр турук. Ол аата—иһэр киһи холуочуйбутун иҥнуо күнүгэр тебөте ыалдьар, утата мэҥэ буолар, илиитэ-атаҕа салҕалыыр-далбы тиритэр, саныата түһэр.

Хроническай алкоголик характера уларыйар: сымыйачыс, куруубай, тактичнайа суох, чугас дьонугар хаҕыс, кырыктаах, тэйис буолар. Алкоголиктар биир сиргэ уһаабаттар, улэйтэн улэҕэ көҥүллэр, халдьан олохчо тардыһаллар. Таннары туспутун алкоголик бэйэтэ билиммэт, чугас дьоно, биирдэ улэлиир хабаарыстара сэмэлэһиннэриргэ киһи иһэрин саҕана иҥэбин, иннинэхпин да сөп диир. Хроническай алкоголизм арыгыттан майыгар обустаран ыалдьыы уонна ой молтоһуна, онуоҕа ингири-ситиини тартаран ушут баралыыстаһын курдук нервнай система ыалдьыытыгар тириэрдэр.

Алкоголизм атын олус кутталлаах содулунан итэҕэстээх оҕо тороһуна буолар, тоҕо диэтэххэ, алкоголь өссө оҕо үөскүүн иннинэ ууһатар клеткаларга олуулээхтик дьайар. Арыгыыттар үксүлэригэр ууһатар былчархайдара буортуланаллар. Сиппэтэх ойдоох, эпиленсическай ыарыыттан эмсэҕэлиир уонна теруохтэриттэн омсолоох оҕолор арыгыны кууска иһэр торопуттэртэн төрүүлэрин науука биталык быһааран турар. Оннооҕор алкоголь биирдэ дьайыыта үөскэтиигэ бэлэм ууһатар клеткаҕа күһаҕан содулланар буолар. Онон торопуттэртэн биирдэстэрэ даҕаны кырааҕы да арыгылаабытын кэнэ оҕо үөскэтиигэ төрүөбүттэн итэҕэстээх оҕо тороһуҥуттан тиэрдиан сөп.

Уоһа этиллибит суоттаах содуллары саргэ арыгыны тиһигин быыстакка иһин куртах, оҕоҕо быстайаанный сүүрүүлэригэр, быар, бүөр сүрэх ыарыыларыгар, мэйии сосудтара быстыахтарын сөптөөхтүк кэҥэн хаалыыларыгар, ҕарах молтоһуҥуттан уонна амтаны билбэт буолуутуттан тиэрдэр. Алкоголь организм ыарыыта утарылаһымтыытын молтотор, онон иҥэр дьон үгүстүк инфекционнай ыарыылартан, тымныыны, тыыга араас ыарыыларыттан эмсэҕэлиилэр, киниилэри ордук сэллик ыарыы уһуннук уонна кутталлаахтык ыарытыннарар. Биллэн турар, алкоголь эмп уонна врачтар дьон доруобуйатын иһин охсуһуута туттар араас процедуралары үтүө дьайыыларын намтатар, оттон ардыгар бухатын да тиһата суох оҥорор.

Арыгылаһын—доруобуйаны алларытыы эрэ буолбатах, оҥу кыҥа общественнай олоҕу аймыыр барыы иэдээн торде. Кини соруйуллубут дьыалаҕа эпидемиэнэ суох сыһыаннаһыыны, производствоҕа быраагы оҥоруону, үлэ оҥорумтуотун намтатыыны торетор, принципиальнайа суох буолуону, наадаа эмиэ дэҥнини, бэйэ-бэйэ буруйун сэлсыыны үөскэтэр, ыар буруйу оҥоруута даҕаны тиэрдэр. Онон арыгылаһыны утары охсуһуу медицинскай үлэһиттэр эрэ дьыалалара буолбакка, общественность бүтүүнүн уонна бары административнай органнар күннэтэ дьарыктанар соруктарынан буолар.

К. САННИКОВ,

орейуоннаах эмтиир-санитарнай хаһаайыны психиатр-ыраах.

Редактор эбэҥнинэҥин толороччу Е. Д. ГУЛЯЕВ.

БИЊИГИ АДЫРЫСПЫТ: уул. 12, ТЕЛЕФОННАРБЫТ: кэмпир секретарь—9-14-95, почтовай индекс 678700, Чурапчы в. Карл Маркс редактор—9-13-95, редакторы солбуйааччы, эпиэтэ[illegible]—9-14-95, уоскай—9-15-05.

«Саҥа олох» («Новая жизнь»)—орган Чурапчинского райкома КПСС и районного Совета депутатов трудящихся Якутской АССР.

САКАЛЫЫН №-рэ 114 ЧУРАПЧИНСКАЯ РАЙОННАЯ ТИПОГРАФИЯ. с. Чурапча, ул. Карла Маркса 12. Тираж 2630.